

29. 8. 2005

ID: 35123

Vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví)

Pokud v době vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je cena věci pořízené z výlučných prostředků jednoho z manželů vyšší, než byla její původní cena, lze při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví přihlížet jen k částce, která na tuto věc byla vynaložena ze společných prostředků, nikoliv k celkové hodnotě věci, která tím vznikla.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 980/2003, ze dne 2.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně J. P., zastoupené advokátem, proti žalovanému M. P., zastoupenému advokátem, o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 5 C 49/94, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 10. prosince 2002, č. j. 11 Co 435/2001-301, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. prosince 2002, č. j. 11 Co 435/2001-301, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Domažlicích (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 31. července 2001, č. j. 5 C 49/94-281, vypořádal společné jmění účastníků tak, že pod bodem I. výroku do výlučného vlastnictví žalobkyně přikázal stavební pozemek parc. č. 1499/4 v kat. území F. H., obec T., a věci movité včetně šicího stroje, vesměs vybavení bytu a domácnosti, vše v ceně 109 090,- Kč. Pod bodem II. výroku žalovanému přikázal garáž postavenou na pozemku parc. č. 3233 v D., kupní cenu odpovídající osobnímu automobilu Škoda 120, ve výši 37 000,- Kč, rozdíl mezi kupní cenou a zůstatkovou hodnotou osobního automobilu Volkswagen Golf ve výši 124 232,- Kč a věci movité, rovněž vesměs vybavení bytu a domácnosti, vše v celkové ceně 262 697,- Kč. Pod body III. a V. žalovanému uložil, aby žalobkyni vydal šicí stroj a na vyrovnání podílu jí zaplatil 76 803,50 Kč. Pod bodem IV. žalobkyni uložil, aby žalovanému vydala věci uvedené pod položkami 13 až 26 výroku II. Pod body VI. až VIII. rozhodl o náhradě nákladů řízení a soudním poplatku.

Soud prvního stupně na podkladě provedených důkazů vzal za prokázané, že společné jmění účastníků zaniklo rozvodem jejich manželství rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích z 25. 11. 1993, sp. zn. 3 C 350/93, že k jeho vypořádání dohodou účastníků nedošlo a že do jejich společného jmění patří nemovitosti a věci movité, které učinil předmětem vypořádání. Pokud jde o osobní automobil Volkswagen Golf, vázán právním názorem odvolacího soudu, vysloveným v usnesení z 2. 3. 1999, č. j. 11 Co 993/97-177, jímž byl zrušen dřívější rozsudek soudu prvního stupně z 26. 11. 1997, č. j. 5 C 49/94-156, podle kterého byl-li automobil zakoupen za prostředky výlučně patřící žalovanému, stal se žalovaný jeho jediným vlastníkem, tento nezahrnul mezi věci patřící do společného jmění účastníků. Vzal za prokázané, že byl zakoupen z částky 70 000,- Kč, darované žalovanému jeho rodiči. Protože automobil byl ke dni zániku společného jmění znalcem oceněn částkou 194 232,- Kč, soud dovodil, že automobil musel být zhodnocen, a proto rozdíl mezi jeho cenou zjištěnou znalcem a částkou 70 000,- Kč zahrnul do společného jmění účastníků a vypořádal jej.

Krajský soud v Plzni jako soud odvolací k odvolání obou účastníků pod bodem I. výroku změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I. tak, že z věcí přikázaných do výlučného vlastnictví žalobkyně vyňal a žalobkyni nepřikázal šicí stroj, stropní desky, dřevěné obložení, čalounění dveří a dále jí přikázal dalších 35 kusů knih a přikázané 3 kusy kamen WAW místo v ceně 5 880,- Kč v ceně 8 400,- Kč, tedy věci v celkové ceně 98 370,- Kč. Pod bodem II. změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II. tak, že z věcí přikázaných žalovanému vyňal kupní cenu automobilu Škoda 120 ve výši 37 000,- Kč a 35 kusů knih a místo rozdílů mezi kupní cenou a zůstatkovou hodnotou osobního automobilu Volkswagen Golf ve výši 124 232,- Kč přikázal tento osobní automobil do výlučného vlastnictví žalovaného v ceně 194 232,- Kč a dále mu přikázal šicí stroj, tedy věci v celkové ceně 302 547,- Kč. Jinak rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod body I. a II. potvrdil. Pod bodem III. změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem III. tak, že žalovanému neuložil povinnost vydat žalobkyni šicí stroj. Pod bodem

IV. potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem IV. s výjimkou povinnosti žalobkyně vydat žalovanému 35 kusů knih a změnil jej v tomto bodu tak, že žalobkyni neuložil povinnost vydat žalovanému 35 kusů knih. Pod bodem V. změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem V. tak, že žalovanému uložil, aby žalobkyni na vyrovnání podílů zaplatil částku 67 088,50 Kč. Pod body VI. až IX. rozhodl o náhradě nákladů řízení a soudním poplatku.

Odvolací soud věc posuzoval podle ustanovení občanského zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., týkajících se bezpodílového spoluvlastnictví, s tím, že pokud soud prvního stupně vycházel z úpravy po této novele, vlastního vypořádání se tento jeho postup nedotkl s ohledem na to, že „jsou úpravy rozsahu společného majetku i způsob jeho vypořádání v podstatě shodné“. Odvolací soud doplnil dokazování obsahem protokolů obsahujících výpovědi svědků K. H., A. S. a M. P. ze spisu Okresního soudu v Domažlicích, sp. zn. P 108/97, které byly učiněny po vydání napadeného rozsudku. Svědkyně M. P. vypověděla, že žalovanému dala 70 000,- Kč na zakoupení auta a 510 000,- Kč na dům. A. S., vzdálená příbuzná žalovaného, popřela, že žalovanému půjčila peníze na nemovitost, a stejně K. H., švagr žalovaného popřel, že mu půjčil nějaké peníze. Podle odvolacího soudu tyto výpovědi ve spojení s dříve provedenými důkazy vážně zpochybňují věrohodnost žalovaného. Pro závěr soudu prvního stupně, že muselo dojít ke zhodnocení osobního automobilu Volkswagen Golf, nejsou dostatečné podklady. Odvolací soud vyslovil právní názor, že „případné zhodnocení samo o sobě nemůže mít vliv na vypořádání věci náležející jen jednomu z manželů“. Převzal skutkové zjištění soudu prvního stupně, že žalovaný na jeho pořízení dostal darem od matky 70 000,- Kč. Na rozdíl od soudu prvního stupně s ohledem na sníženou věrohodnost žalovaného a výpovědi svědků J. H. a M. K. dospěl k závěru, že tento automobil byl pořízen za částku vyšší, než 70 000,- Kč. Proto jej zařadil do bezpodílového spoluvlastnictví a částku 70 000,- započtl ve prospěch žalovaného. Vzhledem k tvrzení žalovaného, že šicí stroj nemá v držení, přikázal jej do vlastnictví žalovaného z důvodu, že pokud by šicí stroj byl přikázán žalobkyni, mohly by při realizaci takového rozhodnutí vzniknout problémy. Kupní cenu automobilu Škoda 120 ve výši 37 000,- Kč vypustil s tím, že šlo o automobil darovaný žalovanému a žádné investice do tohoto automobilu nebyly tvrzeny ani doloženy. Obložení stropu, stěn a čalounění odvolací soud nepovažoval za samostatné věci, nýbrž součásti jiných věcí. Knihy přikázané soudem prvního stupně žalovanému přikázal žalobkyni, protože se všechny knihy nacházejí u žalobkyně a bez přesné identifikace knih přikázaných žalovanému by byl takový rozsudek nevykonatelný.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání z důvodů, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a že spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Namítá, že celním rozhodnutím a rozhodnutím o clu bylo prokázáno, že na zakoupení osobního automobilu Volkswagen Golf vynaložil 62 561,- Kč, tj. méně, než kolik dostal darem od matky. Výpovědi, jimiž odvolací soud doplnil dokazování, se nevztahovaly k zakoupení auta. Svědci H. a K., na jejichž výpovědi poukazyval odvolací soud, se k pořizovací ceně automobilu jednoznačně nevyjadřovali, ale jen vyslovili své domněnky. Odvolací soud tak za stejné důkazní situace zaujal o vlastnictví tohoto automobilu jiný názor, než soud prvního stupně. Cena automobilu ve výši 194 232,- Kč nebyla zjištěna znalcem, šlo o úvahu soudu bez opory v provedených důkazech, proto i kdyby patřil do bezpodílového spoluvlastnictví, nemohl být vypořádán v této částce. Dále vyslovil nesouhlas s přikázáním šicího stroje do jeho vlastnictví s tím, že jej těžko využije, a navíc se tímto rozhodnutím zvýšila částka na vypořádání podílů. Navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně k dovolání uvedla, že tvrzení žalovaného o tom, že osobní automobil Volkswagen Golf zakoupil jen za peníze, které dostal darem od matky, nemá oporu v provedeném dokazování. Výpovědi matky a sestry žalovaného, učiněné v jiném soudním řízení, zpochybňují věrohodnost matky žalovaného. Protože vypovídala různě o tom, co a kdy darovala dceři, lze mít oprávněné pochybnosti o její výpovědi, že žalovanému darovala 70 000,- Kč. Oba účastníci o tomto automobilu vždy hovořili jako o společně pořízené věci. Žalovaný s tvrzením, že byl zakoupen z peněz jemu darovaných, přišel až v průběhu tohoto sporu. Důkazy, jimiž odvolací soud doplnil dokazování, měly význam pro hodnocení důkazů odvolacím soudem. S ohledem na nepravdivá tvrzení žalovaného o osobním automobilu Škoda 120 je žalobkyně názoru, že tvrzená pořizovací cena osobního automobilu Volkswagen Golf žalovaným neodpovídá skutečnosti. K námitce žalovaného, že věci by měly být rozděleny mezi účastníky tak, aby nebylo třeba druhému doplácet, poukázala na to, že požadovala přikázání garáže v D., s čímž žalovaný nesouhlasil, přestože v D. řadu let nebydlí a garáž nepotřebuje, a že to byl žalovaný, který v době jejich rozchodu odnesl z bytu bez jejího vědomí a souhlasu věci nové, hodnotné a snadno zpeněžitelné.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou včas a že je přípustné, přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 občanského soudního řádu (dále „OSŘ“) a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Podle § 242 odst. 3 věta druhá OSŘ je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229

odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 OSŘ dovolacím soudem nebyly zjištěny. Řízení je však postiženo jinou vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Základem pro rozhodnutí soudu o věci samé je dokazováním zjištěný skutkový stav věci (§ 153 odst. 1 OSŘ).

Podle § 213 odst. 1 OSŘ odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.

Podle § 213 odst. 2 OSŘ odvolací soud může opakovat dokazování nebo je i doplnit, nejde-li o rozsáhlejší doplnění a lze-li je provést bez průtahů. Dokazování doplní buď sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně, anebo soudu dožádaného.

Nejvyšší soud ČR v rozsudku z 23. 1. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1940/2000, publikovaném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck, pod C 61, Svazek 1, zaujal právní názor, že „odvolací soud se od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě v řízení provedených důkazů výpovědí žalobce, svědků a předložených listinných důkazů, může odchýlit pouze tehdy, jestliže tyto důkazy sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případně odlišné zhodnocení těchto důkazů. Při nesplnění uvedených předpokladů trpí řízení vadou podle § 241 odst. 3 písm. b) OSŘ“. Obdobný právní názor vyslovil Nejvyšší soud ČR v rozsudku z 31. 1. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1201/2000, uveřejněném tamtéž pod C 136, Svazek 2, podle kterého „má-li odvolací soud pochybnosti o správnosti skutkových závěrů soudu prvního stupně, ke kterým tento soud dospěl hodnocením provedených důkazů, musí zopakovat důkazy, ze kterých soud prvního stupně vycházel, popřípadě provést k objasnění rozhodných skutečností další důkazy. Neučiní-li tak, lze považovat jeho odchýlné skutkové závěry za nepodložené, učiněné v rozporu s ustanoveními § 132, 211 a 213 OSŘ; v takovém případě je odvolací řízení postiženo vadou“.

Odvolací soud ohledně sporného automobilu Volkswagen Golf převzal skutkové zjištění soudu prvního stupně, že žalovaný na jeho zakoupení dostal darem od své matky částku 70 000,- Kč, při rozhodování však dále vycházel ze svého závěru o snížené věrohodnosti žalovaného, učiněného na podkladě doplnění dokazování, a z výpovědí svědků J. H. a M. K., slyšených soudem prvního stupně. Soud prvního stupně z výpovědí těchto svědků žádná skutková zjištění neučinil, takže odvolací soud je nemohl převzít, sám výslech těchto svědků neopakoval a také ani on neučinil odpovídající skutková zjištění, která ostatně za daného stavu učinit ani nemohl. Větu „Svědkové uváděli 6.000,- DEM, dokonce až 8.000,- DEM.“ za skutkové zjištění o pořizovací ceně automobilu považovat nelze. Pokud se odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně postavil na stanovisko, že předmětný automobil byl pořízen za částku vyšší, než 70 000,- Kč, pak zcela pominul celní doklady a ve smyslu § 157 odst. 2 OSŘ se s nimi nevypořádal. Tímto postupem odvolací soud porušil ustanovení § 153 odst. 1 a § 213 odst. 2 OSŘ, jakož i základní zásady občanského soudního řízení – zásadu přímosti a ústnosti, čímž zatížil řízení vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, protože vychází i ze závěrů, které nemají podklad v řádně zjištěném skutkovém stavu věci. Právní závěr odvolacího soudu, že předmětný automobil patří do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků, je tak předčasný a tudíž nesprávný. K takovému právnímu závěru nelze totiž v daném případě dojít jen na základě úvahy odvolacího soudu o snížené věrohodnosti žalovaného. Neexistence úplných skutkových zjištění ohledně předmětného automobilu bránila dovolacímu soudu v přezkumu napadeného rozsudku z hlediska uplatněného dovolacího důvodu spočívajícího v tom, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

S ohledem na uvedenou vadu řízení dovolacímu soudu nezbylo, než rozsudek odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 OSŘ).

K právnímu posouzení věci lze již nyní uvést:

Jestliže cena pořizované věci byla zcela zaplacená z výlučných prostředků jednoho z manželů a jen tento manžel byl účastníkem kupní smlouvy, pak tato věc nepatří do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, nýbrž je jeho osobním vlastnictvím.

Podle § 150 věta druhá ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek.

Pokud v době vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je cena věci pořízené z výlučných prostředků jednoho z

manželů vyšší, než byla její původní cena, lze při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví přihlížet jen k částce, která na tuto věc byla vynaložena ze společných prostředků, nikoliv k celkové hodnotě věci, která tím vznikla. K tomu srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR, sp. zn. 3 Cz 55/73, uvedené ve Zprávě o zhodnocení rozhodovací činnosti soudů ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (Cpj 86/71), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 42, ročník 1972. Nelze tudíž přihlížet k rozdílu mezi cenou pořizovací a vyšší cenou ke dni vypořádání, ať již tento rozdíl vznikl tím, že věc byla zakoupena za cenu nižší, než jakou ve skutečnosti ke dni koupě měla, a její skutečná cena se projevila až při ocenění při vypořádání, nebo v důsledku změny cenových předpisů či s ohledem na nabídku a poptávku v době vypořádání.

V soudní praxi se v řízeních o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví (nyní společného jmění manželů) uplatňuje zásada, aby pokud možno (zvláště s ohledem na dobu uplynulou od rozvodu manželství či oddělené bydlení manželů) byly věci přikázány tomu z účastníků, který je má či naposledy měl v držení a u něhož došlo k jejich amortizaci. Z tohoto pohledu, pokud odvolací soud přikázal šicí stroj do výlučného vlastnictví žalovaného, nelze rozhodnutí odvolacího soudu nic vytknout.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)